

בתעניתא כ"ו דבבל וא"י בחד יומא עבדי יוה"כ. אלא ודאי מקצת המזרח עד א"י מקדימים מא"י ולא מאחרין". עכ"ל.

הגרש"ז ריגר זצ"ל - מו"ץ דבריסק

ברכה מרובה לידידינו הרב הג' עדין לגאון ולתפארת בישראל שלשת היוחסין מוהר"ר יוסף דב הלוי נ"י בן הגאון הגדול אב"ד דבריסק שליט"א.

י"דע כי כל מעלה ממעלות האורך למזרח של ירושלים מקדמת השבת בארבעה מינוט קודם לירושלים, נמצא כי אם יאפוניה מרוחקת מירושלים צ' מעלות היא מקדמת השבת בשש שעות, ואם יותר מצ' מעלות היא מקדמת יותר כפי ארבעה מינוט למעלה, וזה לפי דעת ר' יצחק בר' ברוך י" המובא ב"ארצות החיים" להגאון מלבי"ם, ולפי דעת בעה"מ מאחר השבת שם לגבי ירושלים בי"ח שעות, נמצא, כי לענין איסורי דאורייתא יש להחמיר כשני הדעות ולשמור ממלאכה י" בערך חמישים וארבעה שעות או קצת יותר כפי יתרון המעלות שם על צ' מעלות של ירושלים היינו בערך שש שעות קודם השבת של ירושלים ושלנו ויותר. וארבעה ועשרים שעות של השבת של ירושלים ושמונה עשרה שעות לאחר השבת של ירושלים וזה הייתה

פֶּשֶׁר חֲזוֹן

שלר"י בר ברוך המזרח מקדים יותר מצ' מעלות, והחזו"א פי' באריכות שכל השגת הראשונים על בעה"מ היא משום שהבינו בדבריו שתלוי בנקודת טבור הארץ וכלשון המלבים, אבל קצה המזרח להר"י בר ברוך גם הוא רק צ' מעלות מירושלים, והיותר מזה מאחר לירושלים.

יט. בשולי המכתב המובא להלן תיקן לארבעים ושמונה, שזה גם החשבון שכתב בתוך המכתב, וכל החשבון צ"ע מדוע חישב בצורה כזו כמה שעות מוסיפים קודם ירושלים וכמה שעות מוסיפים אחרי' שלכא' אי"ז הנידון כלל, דזה ברור דהשבת היא מהשקיעה ועד צאה"כ כל מקום כפי השקיעה שלו, אלא הנידון הוא האם השקיעה המקדימה לירושלים או המאחרת לירושלים והל"ל שישבתו יומיים ותו לא, ונראה שכתב את ההוראה בלי להכנס למיקום של יפן, אלא באופן של מבחן לכל מקום, שא"צ לשמור יותר מי"ח שעות אחר ירושלים, ואם יש מקום ששקיעה"ח שלו יותר מי"ח שעות אחר ירושלים, א"צ כלל לשמור את היום השני.

יז. מכתבים אלו קבלתי מהגרא"י הלוי שליט"א ראש ישיבת בריסק ושכמ"ה. במכתב זה נראה דעת הגרש"ז שהוא ספק גמור בשני הימים. וממה שנוסף מכת"י נראה שלא הי' ספקו מחמת דברי ר"י בר ברוך מצד עצמם אלא מחמת הסברא החיצונה, ויש ללמוד מלשונו "ורק מי יוכל להכריע נגד דעת בעה"מ" שבמקום שההכרעה מוכרחת כמו יוה"כ ג"כ אין להקל נגד בעה"מ.

יח. וז"ל בארץ יהודה סק"ב בד"ה וראיתי בס' מו"ק. גם בשאלת השבת שהעיר עלי' הכוזרי, וכתב שתלוי בנקודת טבור הארץ וכ"ד הרמב"ן והר' זרחי' בעה"מ, והישראלי השיב עליהם והסכים שיתחיל מקצת המזרח אשר כמו כן דעת הרב חסדאי הדיין ור' אברהם בר חייא ור' יצחק בר ברוך, ועי' בשו"ת הרדב"ז ח"א סי' ע"ו וכו' (לא ברור עד היכן המ"מ בשאלת השבת ומהיכן חוזר לשאלת חצות, ע"ש) והגרש"ז ריגר הבין שאם לבעה"מ האיחור לירושלים הוא י"ח שעות ע"כ לר"י בר ברוך הוא פחות, ומש"ה אף שכתב המלבי"ם בדעת הרז"ה טבור הארץ, פי'

הכוונה^כ בטעלעגראמע אבל לא יותר משמונה עשרה שעות. ויען כי הסברא החיצונה לולי דעת בעה"מ היה נוטה^{כא} כי כיון שבירושלים נתלו המאורות היה הדעת נוטה שבק"פ מעלות למזרחיה של ירושלים מתחיל השבת והוא קודם להשבת של ירושלים בשנים עשר שעות ורק מי יוכל להכריע נגד דעת בעה"מ, ועל כן אם מנהג היהודים בחרבין ויאפוניה להקדים השבת לשל ירושלים בשעות, יש לסמוך עליהם בעניני דרבנן, וכבר כתב הגאון ר' עקיבא איגר כי ב"גוט שבת" מקיימים העשה דאורייתא של קידוש היום, נמצא כי יתפלל כמנהגם, ולענין הנחת תפילין ביום ראשון שלהם יניח על תנאי, אם הוא מחוייב הוא מניח לשם תפילין, ואם אינו מחוייב הוא מניח לשם תכשיט, ובלא ברכה, ויאמר בדרך שחוק "גוט שבת" כדי שלא יובן שם כי הוא משנה ממנהגם^{כב}.

טעיתי בשש שעות. צריך לשבות לאחר גמר השבת של ירושלים במוצאי שבת של ירושלים, לאחר זה צריך לשבות עוד שמונה עשרה שעות כדעת בעל המאור ואז יהא שם מוצאי שבת לדעת בעל המאור ולפני השבת של ירושלים יקדים שש שעות ויותר לדעת ר' יצחק בר ברוך, ויצא כי ישבות ממלאכה ארבעים ושמונה שעות ויותר כפי יתרון המעלות שם מצ' מעלות מירושלים, אבל לאחר השמנה עשרה שעות של גמר השבת של ירושלים אינו צריך גם לדעת בעל המאור.

והעליון יברכהו בכל טוב, ויחזק לבו לצפות לישועה ולטוב, וישמור ענין הבריאות לאכול כל צרכו ולא לדאוג ולצפות לטוב ולהצלחה לרומם קרנו בתורה ובבריאות ובכל טוב מוקירו שמהה זעליג.

ברכה מרובה לכבוד ידידי הרב הג' עדין לגאון ולתפארת בישראל שלשלת היוחסין יוסף דב נ"י בן הגאון מוהר"ר יצחק זאב נ"י הלוי סאלאוויצקי

בדבר השאלה אודות שבת^כ בסאן פראנציסקא וביאפאן במרחק צ' מעלות מירושלים, העיקר בעיני לעשות כדעת בעל המאור, כי רב חילו של בעה"מ ואינו

• פשר חזון •

גלותם, והזהיר שלא יבטלו עיקר מ"ע דאו' משום חששות וחומרות.

כג. סאן פראנציסקו היא ביבשת אמריקה קנ"ה מעלות למערב ירושלים, וא"כ צ"ב מה שתלה את יפן באמריקה. וביאור הדבר הוא שהשאלה אחת היא. אם נעשה כדעת בעה"מ א"כ ברור לנו איך להתנהג בין ביפן בין באמריקה, אבל אם לא נקבל דבריו, ונפרש בדעת היסוד עולם, הרי מבואר בדבריו שלא ידע מישוב התחתון וא"כ מסופק לנו מקום הימים גם באמריקה. (אמנם בחלק שנוסף מהכת"י כתב כי הסברא החיצונה לולי דעת בעה"מ הי' הדעת נוטה

כ. בספרי הקורות מובא שהגרש"ז הבריק לבניו את ההוראה, ונראה מלשונותיו כאן שמכתב זה בא לבאר את הטלגרמה ששם הי' כתוב בקיצור לשבות נ"ד או מ"ח שעות, וע"ז כתב כאן תוספת דברים. ונראה מזה שזה הי' המכתב הראשון ולא כמו שהדפיס ר"ד קויאט, והמכתב השני בא יותר בדברי עיון ובירור אחר שעיקר הוראתו ביאר במכתב זה.

כא. אינו מובן מדוע תליית המאורות מעל ירושלים מלמדת שקו התאריך בק"פ מעלות.

כב. כאן הוסיף הגרש"ז ריגר זצ"ל עוד הוראות בענין יין צימוקים ומצה שמורה לליל הסדר במקום

נדחה בשביל איזה קושיא כי ולא מצאנו מי מהראשונים שיחלקו עליו, ובעל יסוד עולם לא היה רק מלומד בחכמות ולא פוסק, וגם כפי הנראה אינו חולק כי רק על ענין המולד, אבל לא על ענין השבת, כי ואת הרדב"ז לא ראיתי ואינו לפני, כמה שנים חשבתי כי הבעה"מ כיון שהוא מתחיל את חשבון ימי השבוע מירושלים ומאחר את החשבון בי"ח שעות למקום המזרח. לפי דבריו המקומות שמירושלים עד המזרח למזרח של ירושלים מאוחר עוד יותר, והבאתי ראיה מקבלת אנשי בבל ופרס שיושבים שם עוד מימי עזרא הסופר ויחזקאל הנביא והאמוראים כי לא גלו משם והרי הם מקובלים שהשבת אצלם לפני השבת של ירושלים בשעות ולא מאוחר, וחשבתי כי נדחה בזה דעת בעה"מ, וחילקו לי כיון דלא הזכיר בעה"מ אודות מקום המרחק של מזרח ירושלים עד קצה המזרח נראה כי הוא מודה ששם השבת כפי הזמן שבירושלים ואינו מאחר את השבת לאחר זמן שבירושלים רק למערכה של ירושלים עד קצה המזרח שהוא ערך סאן פראנציסקא, והביא הגאון ר' מיכל ראזענבערג זצ"ל ראיה, דהרי עבר הירדן למזרח של ירושלים, וכי קסבר בעה"מ שהשבת בעבר הירדן מאוחר להשבת שבירושלים, שהוא דבר שאי אפשר, ונמצא שאין קושיא על הבעה"מ, ובפרט שלפי קושיא אין נדחה דעת פוסק גדול כבעה"מ במקום שאין הראשונים חולקים עליו, והרי הרמב"ן שלא השיג עליו בזה, והרי הישראלים כי ולהבדיל הגויים שבאותן המקומות מתנהגים כדעת בעה"מ ואין לנו לשנות מנהגם, והנה בדבר יאפוניה שהכוזרי אשר גם הוא כהבעה"מ כותב כי צין (והוא כינא) ויאפוני מאוחר להם השבת לשל ירושלים בי"ח שעות, והרי הישראלים כי בחרבין שהוא מארץ כינא אינם מתנהגים כהבעה"מ נראה דלענין תפלה, שהוא ענין

• פשר חזון •

כו. הרדב"ז הוא בח"א סי' ע"ו, ונושא התשובה שם לא נוגע לענין, אלא שבתוך הדברים הזכיר שנפל מחלוקת בין הראשונים במקום תחלת היום עי' כוזרי ויסוד עולם (שמענו מהגרא"י שליט"א שהי' בבית הגרי"ז את הרדב"ז אלא כוונת הגרש"ז ריגר שאין נ"מ מדבריו).

כז. כוונתו למדינת סאן פראנציסקו וכמו שביארנו שזה מכריח דלא כהצד דיסוד עולם שקו התאריך הוא במערב (מקובל שזו הוראה מוקדמת של הגרש"ז ריגר, במענה לשאלת הגרב"ד ליבוביץ על השבת באמריקה).

כח. חרבין היא במנצ'רי' שבסין ביבשת אסי', ועי' בחזו"א סק"ה שהוכיח מלשונות הראשונים דכל יושבי היבשת מקדימין לירושלים, ממילא י"ל דגם לענין תפילה אין ללמוד מהם.

שבק"פ מעלות למזרח של ירושלים מתחיל השבת, ולפ"ז אין ראי' מאמריקה ליפן):

כד. אף שבמכתב הקודם הביא דעת ריב"ב בשם ארצות החיים, כבר כתבנו שם שלא משו"ה עשה מזה ספק, ונראה כאן שאחר העיון ראה שאין להוכיח דבר מתוך דבר ארצות החיים ע"ש

כה. הכונה לדברי היסוד עולם שמקום המולדות נוסד על טבור הארץ כ"ד מעלות מירושלים, עי' בחזו"א סוף סקי"ד, שעפ"ז הי' מקום לומר שקו התאריך הוא צ' מעלות מטבור הארץ ויפן מקדימה לירושלים, וע"ז השיב שנראה מלשונותיו בענין קו התאריך שכתב טבור הארץ או ירושלים שאינו חולק ע"ז שקו התאריך צ' מעלות מירושלים, רק לגבי מקום המולד, ועי' במכתבי החזו"א שהאריך בזה.

דרבנן, לא ישנה ממנהג הישראלים היושבים שם, ולענין איסורי דאורייתא כט יש לחוש לדעת בעה"מ שהשבת מאוחר לשל ירושלים ג"כ באופן שמקדימים וגם מאחרים לשבת שלנו.

אוצר החכמה

מכתב מהרב יוסף ליס (מגולי מיר בשנחאי) ל

ב"ה ה' שלח, כ"ד לאי. אייר תש"א, לפ"ק פה קאבע, תצ"ו.
חיים ארוכים ושלום לכבוד מרן כקש"ת אדמו"ר שליט"א.

הננו בזה לשאול את פי כקש"ת שיורה לנו בנידון ענין שהננו נבוכים בו מפאת גלותינו לפה. שבעה"ר גלינו למקום שאין רב ואין מורה מקומי ר"ל, וכל בעלי ההוראה שיחי' שגלו לכאן אתנו יחד נבוכים בשאלה הזאת וא"א להוציא הלכה ברורה מפאת חוסר הספרים הק' בפה, ראשונים ואחרונים, ועיני כולם נשואות למרום למצוא פתרון לענין הנורא הלזה הנוגע לחיינו, ענין השבת קודש בארצות המזרח הרחוק.

אוצר החכמה

הנה לפי דעת בעה"מ והכוזרי התחלת היום נחשב תשעים מעלות למזרח ארץ ישראל, היינו חשבון שש שעות קודם ירושלים עיה"ק. נמצא לפי דעתם, שמדינת יאפא (וגם קצה ארץ חינא המזרחית מבערך חארבין ואילך לצד מזרח), שמונחת יותר ממאה מעלות מא"י לצד מזרח, הרי השבת שם מאוחר להשבת של ירושלים בשבע עשרה שעות בקירוב. ובכן נמצא, שהיום שהאזה"ע מסכימים עליו שהוא יום ראשון בשבת, לפי דעת בעה"מ והכוזרי הוא יום ש"ק, שהרי כל אוה"ע כהיום מונים את קצה המזרח על המעלה הק"פ למזרח לונדון, היינו ממזרח ניו-זלנדי' שלאחר אוסטרלי', ומשם ואילך לפי חשבונם היום מתחלף. והרי לפי דעת תוה"ק אין שום יסוד להסכמתם זו, והרי אנו לא נסמוך עליהם בעת שלא מצאנו חשבון זה בספרי הראשונים והאחרונים, ומפני זה הננו בכאן במבוכה גדולה, בעת שהבעלי הוראה היחידים הנמצאים בכאן הנם פוסחים על שתי הסעיפים, לב מפני שקשה להנהיג פה אחרת מכפי שמוסכם בין כל שכנינו האוה"ע, ולעומת זה הרי לא נוכל להכריע נגד דעת בעל המאור והכוזרי במקום שלא ידענו שום חולק עליו. (הרי מתשו' הרדב"ז אין רא' כלום דהא הוא שקיל וטרי בשאלה אחרת לגמרי) זולת מהר"י ב"ר ברוך המובא בספר ארצות החיים להמלבי"ם ז"ל, (איננו בנמצא כאן הספר הלזה,

פשר חזון

- כט.** אין הכונה בדרך חשש וחומרא, וכמו שכתב בתחלת המכתב העיקר בעיני לעשות כדעת בעה"מ, וכמו שמבואר בדבריו לאורך כל המכתב, וא"כ אם הי' נדרש לשאלת יום הכיפורים ודאי הי' מורה כהחזו"א וכמבו' בדבריו.
- ל.** מספרים כי כשהגיע פסק החזו"א ליפן חילק סיגירות ופעל שיעשו מלאכות ביום השביעי (למנינם) כדי לקיים הוראת החזו"א.
- לא.** אייר הוא פליטת קולמוס משום שה' שלח הי' בכ"ד סיון.
- לב.** בדברים קצרים אלו קלע ר"י ליס אל לב הבעי' העומדת עד היום, שקשה להנהיג אחרת מכפי שמוסכם בין כל שכנינו הגויים, לעומת זה הרי לא נוכל להכריע נגד ההלכה, וה' יכפר בעד עמו ישראל.